

Séta a Khüllenberg-forrásnál

Örömmel hallottam, hogy sok fiatalnak szívügye az erdő. Nemcsak kirándulással töltik idejüket, hanem rendbe is szeretnék tenni környezetünket, és talán feléleszteni a rég elfeledett délutáni sétát a Khüllenberg-forráshoz. Ez adta meg az ötletet ahhoz, hogy megírjam ezt a rövid cikket.

Hogy minél többet megtudjunk környezetünkről, és egyszer talán egy új szépséggel lehessünk gazdagabbak, már harmadik éve folytat kutatást kis csapatunk a területen.

A kedvelt kirándulóhely alatt fekszik a Csádri-patak völgye, amely része a Pilisi Parkerdő Rt. Visegrádi erdészete vadaskertjének. Sokan talán nem is tudják, mekkora értékeket rejt magában ez a terület. Annak ellenére, hogy igen bolygatott erdőkről és rétekről van szó, még ma is nagy fajgazdagsággal dicsekedhet. Sok részén már sajnos szinte semmi sem található meg az eredeti életközösségekből, más részein azonban még sokat elárul az erdő régi szépségéből. A terület határát képező Csepri-hegyen és a Sajkó-hegyen már a XVIII. században szőlősök, gyümölcsösök húzódtak, melynek helyén ma egy telepített fenyves található. A Kőrösök alatt bújik meg a Bieber-bánya, amelyet azonban már szinte elnyelt a visszatelepülő gyertyános-tölgyes.

Nem hiszem, hogy sokan gondolnak arra, hogy milyen jó hatással van ez a kerítés az erdőre! Itt most nem jár szinte senki, nem tapossák a fűvet, nincsenek motorosok, autósok, biciklisták sem, és gyakorlatilag semmi szemét sincsen a patakban és az erdőben. Az utolsó csúnya, szemetes pont a Vadaskert kapuja előtt van, és ez, ha a területre dolgozni megyünk, olykor-olykor bizony nagyon csúnya látvány. Egyszer talán ezt a részt is tisztává lehetne varázsolni. Innen azonban, mintegy varázsütésre, minden gyönyörű tiszta és rendezett lesz. Ha a mai akácost és fenyvest folyamatosan az eredeti gyertyános-tölgyesre cserélnék le, lassan újra szép erdőt tudhatnánk magunkénak. Horatius szavai és a természet örök törvényei szerint: „Naturam expellas furca, tamen usque recurret – A természet visszatér, ha husággal üzöd is el magadtól”. Lassanként visszaállna a régi rend: visszatelepülnének a régi fák, a régi aljnövényzet, és a rég elfeledett állatok is. A völgyben egy kristálytiszta, boldog patak csörgedezne. Így, bár sok-sok év megfeszített munkájával, de a Duna-Ipoly Nemzeti Park egy gyöngyszemét tudhatnánk magunkénak. És ha mindenki önként tenne valamit az erdőért, és nemcsak a Vadaskertben, hanem más részeken is, egy idő után a sok-sok munka gyümölcse egy varázslatos vidék lehetne, ahol a virágok ezer színben pompáznának, és amelyre a Duna képe tenne koronát.

A munka elején azonban még korántsem ilyen szép minden. A Vadaskert területén bizony komoly sebeket ejtett az elmúlt két évszázad. Az erdőket kivágták, helyettük pedig szőlőt és gyümölcsöt termesztettek. A hegy oldalán bányaureg sebe tátong. Később, amikor a művelést felhagyták, idegenhonos fafaj, az akác terjedése vált jellemzővé.

A Vadaskert érdekessége, hogy az alig több, mint 216 hektáros területen ma sok nagyvad él: vaddisznók, büszke gímszarvasok, kecses őzek, és muflonok is. Szinte nem is lehet úgy itt egy órát eltölteni, hogy valamit ne lásson az ember. Munka közben többször előfordult, hogy bizony kis híján körénk gyűltek a vaddisznók, vagy a völgyből félféken figyeltek a szarvasok.

Szépségükön és kedvességükön kívül azonban veszélyt is rejt a sok vad: ürülékük nyomán a sekély talaj nitrogéntartalma jelentősen megnövekszik, amely erőteljesen elősegíti a

gyomfajok, leginkább a falgyom, a nagy csalán és a csattanó maszlag elterjedését. A legnagyobb gondot a muflon jelenti, amely a Pilisben ma is elterjedt, de idegenhonos állat, így környezetünk nem alkalmazkodott hozzá. Szerencsére a területen már folyik e faj visszaszorítása, az utóbbi időben egyre kevesebbet lehet találkozni velük.

Két helyen nagyon sok bálványfát is találtunk, amely ha elterjed, szinte kiirthatatlan gyomnövény. Utóbbi semmire sem alkalmas, és a szaga is kellemetlen. Európába dísznövényként került, és a kertekből vadult ki. Elég hiba, hogy nagy veszélyét akkor nem vették észre, de ha már így alakult, tennünk kell ellene valamit. Talán ha időről-időre egy kis csapat összejönne, hogy megtisztítsa ezeket a részeket, egy idő után már megszűnne ez a veszély. Ezt, ha az eredeti tölgyest vissza akarjuk állítani, amúgy is meg kell tenni, tehát semmiképpen sem kárba vesztett idő, és a megtisztított erdő szép látványt nyújt! Sajnos nagy kártételt jelent a taposás is, melynek során bizony gyakran teljesen elpusztulhat a gyeper. Ez elősegíti a talaj pusztulását is. Szerencsére ez ma nagyon kis helyen jelent komoly problémát, főképp az etetőnél koncentrálnak. Ezek azonban fontos létesítmények, mert így a fák kérgét és levelét sokkal kevésbé rágják le a vadak, a vaddisznók pedig sokkal kevesebb helyen túrják fel a gyeperet. Így ezek az etetők több hasznot hoznak, mint amekkora kárt jelent körülöttük a legfeljebb 100-200 négyzetméternyi valóban minden növényzettől megfosztott folt. Még az is előfordul, hogy kizöldülnek ezek a részek: ha van egy kis csapadék, a csattanó maszlag azonnal zöld szőnyeget von itt is.

Sokan nem tudják, de sajnos a fenyvesünk is tájidegen elem. Ez a viszonylag nagy kiterjedésű erdő nem is érzi jól itt magát, ma már folyamatosan öregszik és pusztul. Mai erdők hatása az eredeti társulás* esetleges visszatelepítésekor problémát is jelenthet, hiszen egy fenyves alatt a talaj nehezen bomló túlevelekben gazdag és kissé savanyú is, de odaadó munkával, részleges talajcsere segítségével még ez is kiküszöbölhető.

A területen van azonban egy példa arra is, hogy a tölgyest nem lehet egyszerűen visszatelepíteni. A Katlan alatt van ma egy irtásrét, ahol a fenyvest eltávolították, és kocsánytalan tölgyet ültettek helyette. A fiatal fákból azonban alig maradt meg néhány – és ez jórészt az azokat elnyelő gyomoknak és a talaj rossz állapotának tulajdonítható. Itt látható, hogy a telepítés nagyon komoly hozzáértést és tervezőmunkát igényel. A ma ezen a területen élő gyomtársulás azonban hasznos és jó képet ad arról, hogy az erdők helyén milyen gyomfajok terjednek el. Ezt komolyan tanulmányoznunk kell ahhoz, hogy tudjuk, egy esetleges erdőtelepítéskor milyen veszély ellen kell védekeznünk.

Az akácos nyomása alatt sajnos pusztulnak a patak völgyben az eredeti gyertyános-tölgyes társulás maradványai, és a régi aljnövényzet helyét egyre jobban átveszi néhány gyomfaj. Ennek ellenére még ez a terület sem elveszett. Néhány éves munka után akár itt is az eredetihez hasonló erdőt lehet létrehozni. Az eredetihez hasonló erdőre pedig akad itt is egy-két példa.

A Khüllenbergről egy még jó állapotban fennmaradt társulás található, amelyben kevés az akác is, és még viszonylag szép aljnövényzetet is meg lehet figyelni. Ez a patak völgybe benyúló erdő különösen érdekes azért, mert a gyertyán ezen a területen teljesen kiszorította a tölgyet. Jó sokáig kell keresni ahhoz, hogy egy-egy tölgyfát kiszúrhatson az ember!

Egy etető mellett, amely közvetlen a Vadaskert déli határánál fekszik még egy gyertyános-tölgyest is megfigyelhetünk. Érdekes, hogy ezt a társulást a kocsánytalan-tölgyes

teljesen körülfolysja. A Khüllenberg-forrástól délre pedig egy bükkös is van, igaz hogy virágos körissel elegyes és erősen megritkított ez az állomány. Azt hiszem, kevés olyan gyönyörű erdő van, mint az ezüstös-világoszöld levelekkel ékes tavaszi bükkös! Nagyon szép a Kőrös-hegyen található tollas árvalányhaj állomány is. Ma már sajnos elég rossz állapotban van, de még most is összeszámolható nagyjából 2500 csomó, ami mintegy 40000 egyedet rejt magában.

Már említettem az idegenhonos bálványfát. Nagyobb foltjai a Khüllenberg-forrás alatt, közvetlenül a kerítés mellett, a Nagy-Kőrös patakkal átellenes, nyugati oldalán fekvő út mellett található. Az út mellett fekvő állomány a legjelentősebb, mely mintegy 140-145 méter hosszan húzódik, és egy helyen 18-20 méternyire is benyúlik az erdőbe. Ez a folt számításaink szerint mintegy 1800 egyedet foglal magába! Az úton még egy kisebb 20 egyedet magába foglaló telep is található, mintegy 50 méternyire tovább a patak völgye felé. Ez bizony szomorú látvány!

Fontosnak találjuk, hogy mindenki megismerje Dunabogdány szépségeit, nemcsak a régi épületeket, faragott köveket és a hagyományokat, hanem az élő Természetet is.

*Társulás: Meghatározott jellemzőkkel rendelkező élőhelyen összehangoltan működő növényi és állati közösségek összessége.

Ifj. Hock Ferenc

Megjelent: Bogdányi Híradó, **15**(2):4-6 (2004. február)